

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**PEDAGOGIK OLIIY TA‘LIM MUASSASALARIDA TA‘LIM JARAYONINI
TASHKIL ETISHDA AMALIYOT BILAN UZVIYLIGINI TA‘MINLASH
MASALALARI**

**Respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya
2024-yil, 15-oktyabr**

**Republic-wide scientific and scientific-technical conference
ISSUES OF ENSURING INTEGRATION WITH PRACTICE IN
ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF
PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION**

October 15, 2024

1974 2024
**Республиканскую научно-техническую конференцию на тему
«РОЛЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА
ВЗАИМОСВЯЗИ С ПРАКТИКОЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ»,
которая состоится 15 октября 2024 года**

JIZZAX – 2024

fragmentary notes; reconstruction as learners in pair or small groups pool their resources to reconstruct their own version or the original text; analysis and correction as learners analyze and correct their texts. This technique develops not only awareness of language skills and items but also raises the learners' consciousness of textual organization.

10. Language games – Teaching the language through games gives an opportunity for teachers to motivate and involve the learners to be active and energetic during the lesson. While choosing the games teacher should focus on the aim of the lesson: the topic, language skill which need to be taught, level, age and interests of the learners. The game should be relevant to the language that is being in the process.

We have found that learners' language awareness should be raised by several appropriate activities and techniques that have particular purpose of developing the language. The task of the language teacher is to select relevant technique for improvement of learner language awareness. In our further work we continue to design awareness raising activities and techniques for raising learners' language awareness.

References:

1. Andrews, Stephen. Teacher Language Awareness. New York: Cambridge University Press, 2007.
2. Bourke, J.M. A Rough Guide to Language Awareness. English Teaching Forum 46 (1):12-21, 2008.
3. Hall, Nick, Shephard, John. The anti-grammar Grammar Book- A teacher's resource book of discovery activities for grammar teaching. Longman. UK, 1999
4. Oreto, Rebecca. Reawakening grammar awareness. Carnegio Mello University, 2009
5. Schmidt, R. (1993). Awareness and second language acquisition. Annual review of Applied Linguistics, 13,206-226

YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TALABALARDA ZIYORAT TURIZMIGA OID BILIMLARNI O‘STIRISHNING AYRIM JIHLTLARI

Baxrom Orziqulov

*O‘zbekiston milliy universiteti
ilmiy tadqiqotchisi, f.f.d (PhD)*

Annotatsiya:

Maqolada ta'lim tizimida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda "Guruhlarda ishlash" metodi bo'yicha darslarni tashkil etishning ahamiyati, ularning afzalliklari xususida so'z yuritilgan. Unda ushbu metod orqali tashkil etilgan darslarning ta'lim sifatiga ta'siri bayon qilingan. Maqolada mazkur metod orqali o'qituvchi va talabalarning o'zaro birgalikdagi faoliyatlari natijasida talabalarni fikrlashga, o'z fikrlarini erkin holda bayon eta olishga hamda ularda bahslashish madaniyatini tarbiyalashga qaratilganligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: *pedagogika, ta'lim, texnologiya, tizim, metod, ta'sir, guruh, talaba, o'quvchi, qobiliyat, fikr, hamkorlik, savol, topshiriq, ijodiy fikrlash.*

Abstract:

The article talks about the importance of organizing classes using the new pedagogical technologies in the educational system and their advantages. It describes the impact of classes organized by this method on the quality of education. The article explains that through this method, as a result of mutual activities of teachers and students, it is aimed at students to think, express their opinions freely, and educate them in the culture of debate.

Key words: *pedagogy, education, technology, system, method, effect, group, student, learner, ability, idea, collaboration, question, task, creative thinking.*

Keyingi yillarda O'zbekistonda tarixiy-madaniy ob'ektlar, muqaddas qadamjolarida ziyorat turizmini rivojlantirish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Ayniqsa ta'lim tizimida ushbu sohaga alohida e'tibor qaratilayotganligi yanada ahamiyatlidir. Shu boisdan darslarni yangi pedagogik texnologiyalarga tayangan holda tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etmoqda [1. T., 2017.]. Bu esa talabalarning ijodiy fikrlashini va masalalarni ijodiy holda yechishda noan'anaviy, o'zining mustaqil fikr va g'oyalarni bildirish qobiliyatlarini shakllantirishga ko'maklashadi. Yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishning pirovard natijasi amalda bir qancha ijobiy natijalarni beradi. Yangi pedagogik texnologiyalar asosida dars o'tish usullaridan biri "Guruhlarda ishlash" metodidir. Ushbu trening darsi talabalarda mustaqil fikrlashga, o'z fikrlarini erkin holda bayon eta olishga hamda ularda bahslashish madaniyatini tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, odatda bunday mashg'ulot talabalarni kichik guruhlariga bo'lgan holda o'tkaziladi [2. 2017. № 4]. Darsning borishi. O'qituvchi mashg'ulotni boshlashdan avval talabalarni muloqot, bahs-munozarani o'tkazishga qo'yilgan talablar, qoidalar bilan tanishtiradi, so'ngra ushbu trening bosqichma-bosqich o'tkazilishini tushuntiradi.

Darsning birinchi bosqichi. O'qituvchi mashg'ulot o'tkaziladigan muloqotning mavzusini e'lon qiladi. Mavzu: «Ziyorat turizmining mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari». Talabalar bir nechta guruhlariga bo'linadilar, har bir guruh alohida nomlar bilan ataladi.

- 1 – guruh. Ziyoratgoh.
- 2 – guruh. Ziyorat turizmi.
- 3 – guruh. Turizm.
- 4 – guruh. Ma'naviyat.

Dasrning ikkinchi bosqichi. Har bir guruhdagi talabalar o'z mavzulari asosida kerakli materiallar: dalillar, misollar, aniq fikrlar, o'z fikrlarini tasdiqlovchi qo'rgazmali materiallar maqolalar, mutafakkir va olimlarning so'zlari va boshqalarni tayyorlaydilar. Guruhdan bir kishini himoya uchun tanlaydilar, qolganlarini esa o'z fikrlarini qo'shimcha qilishlari mumkin. O'qituvchi guruhlarini tayyorgarlik ko'rishlari uchun sharoit va imkoniyatga qarab vaqt beradi.

Dasrning uchinchi bosqichi. Guruhlar himoyaga tayyor bo'lgach, o'qituvchi guruhlarining biriga himoya uchun so'z beradi (himoyaga chiqish ixtiyoriy ravishda bo'lishi mumkin). Guruh vakili guruh nomidan so'zga chiqib ularga berilgan mavzuni tayyorlangan materiallar, dalillar asosida himoya qilishga kirishadilar. Guruh vakili fikrini tutatgach, guruhning qolgan a'zolari o'z fikrlari bilan qo'shimcha fikrlar bildirishlari mumkin.

Dasrning to'rtinchi bosqichi. Mashg'ulotning 3-bosqichidagi kabi bu bosqichda ham o'qituvchi navbatdagi guruh vakiliga himoya uchun so'z beradi. Ikkinchi guruh ham birinchi guruh kabi o'z mavzusi bo'yicha himoya qiladi. Himoya tugagach, o'qituvchi mashg'ulotning keyingi bosqichiga o'tadi. Har ikkala guruhning himoyasi vaqtida o'qituvchi iloji boricha ularga xalaqit bermaslikka, o'z fikr va mulohazasini bildirmaslikka, savol bermaslikka harakat qiladi, hech qaysi guruhga yon bosmagan holda muloqotni boshqaradi, guruhlar himoyasi vaqtida tartib saqlanishiga va muloqotni o'tkazishga qo'yilgan talab, qoidalarni to'liq bajarilishiga erishishga harakat qiladi. Bu bosqichda, asosan, ikki guruh erkin, mustaqil faoliyat ko'rsatishlari kerak bo'ladi.

Dasrning beshinchi bosqichi. Guruh a'zolari bir-birlariga savol berishni boshlaydilar. Guruhlar tomonidan beriladigan savollar ular himoyasi vaqtida aytilgan dalillar, misollar, fikrlarni yanada oydinlashtirish maqsadida, shuningdek, o'z guruhlarining fikrlarini yanada ta'kidlab, isbotlab, qolganlarni ham shu fikrga qo'shilishlariga da'vat qilish uchun berilishi mumkin. Talabalar erkin holda o'zlarining chiqishlari bilan barchaga ta'sir ko'rsatishga, o'z fikrlarini ma'qullashga harakat qiladilar. O'qituvchi bunday holatga sharoit, imkoniyat yaratadi, ya'ni u bahs-munozarani samimiylik bilan boshqaradi.

Dasrning oltinchi bosqichi. O'qituvchi har ikki tomonning bir-birlariga savollari, aytadigan fikrlari, ma'qullaydigan so'zlari tugagach, har ikki guruh tomonidan aytilgan fikrlarni umumlashtiradi va o'zining bu masala haqidagi fikr va mulohazasini bayon etadi va guruh talabalari

tomonidan tushgan savollarga kerakli javobni berishga harakat qiladi. Mashg'ulot oxirida o'qituvchi har ikkala guruhning dars jarayonidagi faoliyatlarini tahlil etgan holda seminar trening darsiga yakun yasaydi va mavzu yuzasidan xulosalarni umumlashtiradi [3. Muallifning Muallifning Jizzax davlat pedagogika universiteti akademik litseyi (Sayiljoy) da olib organ tadqiqotlari va kuzatuvlari.]. Umuman, «Ziyorat turizmining mohiyati» mavzusi yuzasidan o'tkazilgan seminar trening darsi jarayonida quyidagi xulosalarga kelinadi:

Ziyorat – ziyorat aslida arabcha so'z bo'lib, islom dinida muqaddaslashtirilgan mozorlar va qadamjolarga borib sig'inish demakdir. U islom bilan qo'shilgach, diniy tus olgan. Ziyoratgoh – (arab+f.t) – sig'inadigan, ziyorat qilinadigan joy. 1) Ziyorat qilinadigan muqaddas joy, tabbaruk qadamjo (aziz-avliyolar maqbarasi yoki ular yashagan, qadami tekkan joy). 2) Kishilar ko'p boradigan yig'iladigan mo'tabar, muqaddas joy.

Turizm – shaxsning o'zi doimiy yashab turgan joyidan o'zini o'zi sog'lomlashtirishi, ma'rifiy, kasbiy-amaliy yoki boshqa maqsadlarda borilgan joyda, ya'ni o'sha mamlakatda haq to'lanadigan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda, ma'lum muddatga (uzog'i bilan bir yil muddatga jo'nab ketishi), sayohat qilishi

Ziyorat turizmi – muqaddas joylarga, mozor va qabristonlarga borib muayyan rasm-rusumlarni bajarib kelishdir. Dastlab islom dini Makka ziyoratidan tashqari boshqa ziyoratlarni tan olmagan. Lekin keyinchalik mahalliy urf-odatlarini saqlagan holda Makka ziyorati elementlarini nusxalashtirgan mahalliy qadamjolar ziyorati rivojlana boshlagan. Shu asosda ziyorat qilish ommalasha boshladi. Islom dinida shaxsga sig'inish shirk sanaladi. Muhammad (s.a.v.) o'zlarining hadislarida aytganlaridek, «Qabristonlarni ziyorat qilib turingizlar, zero u oxiratni eslatadi». Oxiratni eslash esa kishini yovuzlikdan uzoqlashtirib, ezgulikka yaqinlashtiradi, deyiladi.

Turizm industriyasi – “Turizm industriyasi – har bir davlat iqtisodiy rivojlanishida strategik ahamiyatga ega. 2020 yilda Buxoro shahri Islom madaniyati poytaxti, Xiva shahri turkiy dunyo madaniyati poytaxti deb e'lon qilindi. Qolaversa, mamlakat viza rejimini erkinlashtirish borasida sezilarli natijalarga erishdi, Ya'ni, bugungi kunda O'zbekistonga tashrif buyurmoqchi bo'lgan 80 dan ortiq mamlakat fuqarolaridan viza talab etilmaydi.

Bularning barchasi mamlakatning turistik jozibadorligini oshirishda muhim omil bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining viza tartibini soddalashtirish bo'yicha Farmonidan kelib chiqib «Vatandosh», «Talaba», «Akademik», «Ziyoratchi» va «Tibbiyot» viza turlari joriy etildi. Ziyoratgohlarning turlari - ziyoratgohlarni asosan uch turga bo'lish mumkin. Bular quyidagilar: Xalqaro ahamiyatga molik ziyoratgohlar; Respublika ahamiyatiga molik ziyoratgohlar; Mahalliy ahamiyatga molik ziyoratgohlar.

Umuman, darslarni yangi pedagogik texnologiyalarga tayangan holda tashkil etilishi talabalarning ijodiy fikrlashini va masalalarni ijodiy holda yechishda noan'anaviy, o'zining mustaqil fikr va g'oyalarni bildirish qobiliyatlarini shakllantirishga ko'maklashishi bilan ahamiyatli ekanligiga guvoh bo'ldik. Zero, yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishning pirovard natijasi amalda bir qancha ijobiy natijalarni beradi. Ana shunday dars o'tish usullaridan biri “Guruhlarda ishlash” metodi bo'lib, ushbu metod ta'lim tizimida keng tarqalgandir.

Adabiyotlar:

1. Tolipov F, Isroilov B va boshqalar. Milliy g'oya: asosiy tushuncha va tamoyillar. // O'quv-uslubiy qo'llanma. T., 2017.
2. Turdiev N. Tadqiqotchilik kompetentsiyasini shakllantirish. // Umumta'lim fanlari metodikasi. T., 2017. № 4.
3. Muallifning Jizzax davlat pedagogika universiteti akademik litseyi (Sayiljoy) da olib organ tadqiqotlari va kuzatuvlari.

DAVLAT TILINI (O‘ZBEK TILI) O‘QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Asamatdinova Zulfiya

*Qoraqalpoq davlat universiteti
O‘zbek tili va adabiyoti kafedrası*

Annotatsiya:

Ushbu maqolada Davlat tili darslarida matn ustida ishlash orqali o‘quvchilarning nutqini rivojlantirish va tinglab tushunish, o‘qib tushunishga doir ko‘nikmalarini shakllantirish xususidagi fikrlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: *nutq madaniyati, gap, matn tarkibi, matndagi gaplarni ajratish, yosh xususiyatlari, nutq rivoji, pedagogik texnologiyalar, matn, metodika.*

Abstract:

This article presents ideas about developing students' speech, listening comprehension, and reading comprehension skills by working on the text in the State language classes.

Key words: *speech culture, sentence, text composition, separating sentences in the text, age characteristics, speech development, pedagogical technologies, text, methodology.*

Zamonaviy ta'lim tizimining maqsadi – ta'lim tizimini mamlakatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, rivojlangan xorijiy mamlakatlarning ilg‘or tajribalari hamda ilm-fan va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan holda tashkil etish, shuningdek, belgilangan talablarga javob beruvchi, ma'naviy barkamol, mehnat va ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ta'lim va o‘qitish sifatiga, ta'lim mazmuniga, ta'lim oluvchilar va ularning tayyorgarlik darajasiga, ta'lim darajasidagi kompetensiyalar va natijalarga, beriladigan malakalarga, talab qilinadigan o‘quv yuklamasi va faoliyati hajmiga va baholash mexanizmlariga qo‘yiladigan talablarni belgilashdan iborat.

Ushbu maqsaddan kelib chiqib har bitta pedagog zimmasiga o‘ta muhim ma’suliyat yuklanmoqda. Ayniqsa, davlat tili fani o‘qituvchilar ushbu ma’suliyatni chuqur anglagan holda harakat etmoqlari lozim. Rivojlanayotgan davr bizdan yana ham kuchli metodika va mahorat talab qilar ekan biz ustozlar o‘z ustimizda tinimsiz ishlashimiz shart. “Dunyo tajribasida e’tirof etilayotgan til o‘rganishga doir tinglab tushunish, o‘qish, yozish va gapirish ko‘nikmalari o‘quvchining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish va baholash imkonini berayotgani ko‘pchilik davlatlarda tan olingan. Jumladan, mamlakatimizda ham chet tili o‘qitishda o‘z samarasini bermoqda.”[1,3] Davlat tili darslarida matnlar bilan ishlash, grammatik tahlil qilish, fikr mulohaza yuritish asosiy va muhim ahamiyatga ega. Insoniyatning ijtimoiy siyosiy taraqqiyoti uchun zarur bo‘lgan ilmiy manbalarni avlodlarga meros qilib qoldirish uchun birdan – bir imkoniyat – matn va yaratish ilmi bilan shug‘ullanishdir. Demak til imkoniyat, matn esa natijadir; matn egallagan bilim, ko‘nikma va malakalar hosilasi Davlat tili ta’limida matn yaratish va matn ustida ishlash usullari bag‘oyat xilma – xildir. Ushbu maqola orqali ta’lim jarayonida matn bilan ishlashning bir nechta usul va vositalari haqida so‘z yuritimiz. Dars jarayoni qiziqarli va maroqli bo‘lishi uchun o‘quvchilarga turli xil mavzudagi matnlar taqdim etilishi lozim. Til o‘rgatish bilan birga olam va odam haqidagi tasavvurlarini boyitib borish zarurati mavjud ekan, matnlarni ham shunga monand tanlash zarur.

1-topshiriq.”G‘aroyib kasblar” nomli matnni taqdimot orqali qo‘yib beriladi, o‘quvchilar taqdimotdagi matnlarni o‘qib bo‘lgach savollarga javob berilishi lozim.